

Onko raittiudesta enää aatteenksi?

Raittiusliike on kriisissä. Sen syynä ei ole toiminnan vaatimien taloudellisten voimavarojen niukkuus, kuten monilla muilla kansalaisjärjestöillä. Varoja, toimitiloja ja palkattuja työntekijöitä raittiusliikkeellä kyllä on. Valtiovalta on osaltaan sitoutunut pitämään niistä huolen. Kriisi on paljon vakavampi; se koskee raittiusliikkeen ajatuksellista perustaa, tavoitteita ja toimintamuotoja, toisin sanoen raittiusliikkeen koko olemassaoloa elävänä liikkeenä.

Enää pitkään aikaan ei raittiusliike ole luonteeltaan ollut aitoa kansalaisliikettä. Se on monin sitein kytkeytynyt valtiovaltaan samoin kuin erilaisiin instituutioihin, mm. puolueisiin. Raittiusliike on byrokratisoitunut, ja se on saanut entistä enemmän viranomaistoiminnan luonnetta.

Myös raittiusliikkeen ajatuksellinen perusta on rapautunut. Raittius ei enää riitä aatteenksi, jonka varaan kokonainen yhteiskunnallinen liike voisi perustaa toimintansa. Perustellusti voidaan kysyä, onko se riittänyt sellaiseksi koskaan, raittiusliikkeen kukoistuskausinakaan. Raittiusliike on ollut vahva yhteiskunnan murrosvaiheissa. Se on ollut kansanliikettä, jolla on ollut raittiutta laajemmat yhteiskunnalliset tavoitteet. Raittius on nähty yhtenä keinona noiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Sen sijaan yksilötasolla raittius on voinut muodostua elämää ohjaavaksi vakaumukseksi, ja se on ollut myös ihmisten yhteenliittymisen peruste. Tällainen vakaumuksellisuus alkaa kuitenkin nykyisin olla entistä harvinaisempaa.

Raittiusliike on jo ajat sitten joutunut toteamaan, ettei se voi perustaa toimintaansa elämäntarkoituksellisuudella lähtökohdilla. Se on luopunut ehdottoman raittiuden vaatimuksesta ja yrittää päästä irti moralisoivasta suhtautumisesta alkoholin käyttöön.

Tämän päivän raittiusliike pyrkii veto-

amaan ihmisiin rationaalisin perustein. Se haluaa edistää terveellisten elämäntapojen omaksumista, varoittaa alkoholin ja muiden päihteiden terveydelle aiheuttamista haitoista ja korostaa tilanneraittiutta. Raittiusliike yrittää vetää ylleen päihdekysymysten ja laajemmin elämäntapakysymysten asiantuntijan manttelin.

Raittiusliike ei kuitenkaan ole yksin tällä tontilla. Yleinen terveysvalistus on viime vuosina entisestään laajentunut, ja päihdekysymykset ovat muodostuneet sen olennaiseksi osaksi. Tätä työtä tekevät sekä julkiset viranomaiset että erilaisten yhteisöjen kirjava joukko. Mukana on myös Alko kertomassa alkoholin riskikäytön terveyshaitoista ja vaikuttamassa siihen suuntaan, että ihmiset pystyisivät hallitsemaan suhteensa alkoholiin. Tässä on käymässä ja on osittain käynytkin niin, että raittiusliikkeen ääni hukkuu terveysvalistajien moniääniseen kuoroon.

Jotkut raittiusliikkeen uudistumista tavoittelevat keskustelijat, mm. Tero Maksimainen, tarjoavat liikkeelle kulttuurista tehtävää ”lähteä kyselemään ja etsimään ihmisten kanssa uusia raittiita elämän hallinnan malleja”. Maksimaisen mielestä raittiuustyön ”tulee maailloilla utopiaa yhteiskunnasta, jossa ihmiset selviytyisivät omillaan, selvin päin, sekä poistaa sinne johtavalta tieltä esteitä” (Alkoholipoliitikka 3/88). Tällaiset ajatukset saattavat kunnan byrokraatin korvissa kuulostaa haihatteelta. Ne voivat myös aiheuttaa pelkoa siitä, että jos raittiusliike ryhtyy hahmottamaan tällaisen yhteiskunnan utopiaa, se joutuu ottamaan kantaa arkoihinkin poliittisiin kysymyksiin. Mutta toisaalta: raittiusliikkeen on pakko miettiä olemassaolonsa ajatuksellisia perusteita, jos se aikoo vastaisuudessa olla enemmän kuin vain yksi terveysvalistaja muiden joukossa.

Jorma Hentilä